

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku J.K.

z udziałem C.G., S.G., W.P. i A.W.

o stwierdzenie nabycia spadku po M.S.,

na skutek skargi kasacyjnej W.P.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku

z 13 kwietnia 2023 r., III Ca 1034/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. przyznaje radcy prawnemu T.Z. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku 144 (sto czterdzieści cztery) zł, powiększone o podatek VAT, tytułem wynagrodzenia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu uczestnika C.G. w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 13 kwietnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację uczestnika W.P. od postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku z 7 lipca 2022 r., stwierdzającego nabycie spadku w całości po M. S., na podstawie testamentu notarialnego z 8 listopada 2000 r., otwartego i ogłoszonego 16 lutego 2017 r., przez E.K., c. W. i J.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, uczestnik W.P. wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym, którą skarżący wiązał z niewłaściwym zastosowaniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 367 § 3 zd. 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 15 z.zs¹ ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1327 ze zm.) i rozpoznaniem apelacji przez Sąd Okręgowy w składzie jednoosobowym.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, OSNP 2023, nr 10, poz. 104, w której przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 z.zs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2

marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne do ochrony zdrowia publicznego i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.) ustalono również, że ma ona skutki na przyszłość i wyjaśniono przyczyny z jakich postanowiono znieść wsteczne skutki dokonanej wykładni.

W badanej sprawie zaskarżone orzeczenie zapadło przed datą podjęcia powyższej uchwały. O niedopuszczalnym naruszeniu (zwłaszcza o naruszeniu oczywistym) art. 45 ust. 1 Konstytucji nie świadczy zaś sama ingerencja w zasadę ciągłości (niezmienności) składu orzekającego, ani odstępstwo od zasady kolegialności. W kontekście zasad konstytucyjnych ingerencja ustawodawcy w powyższe zasady w czasie zagrożenia epidemiologicznego nie jest z zasady niedopuszczalna i nie skutkuje *a priori* nieważnością postępowania (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22, niepubl.). Wydanie w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. nie może więc w sprawie stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r.,

III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżący nie wykazał, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami. Prezentowane we wniosku stanowisko o dokonaniu przez Sąd Okręgowy błędnej wykładni art. 945 § 1 k.c. oparte jest na fragmencie uzasadnienia zaskarżonego postanowienia: „W realiach sprawy spadkodawczyni była przekonana, że siostrzenica chce umieścić ją w domu opieki bez jej zgody i woli. Nie ma przy tym znaczenia, czy obiektywnie rzecz ujmując takie działania miały miejsce, błąd należy oceniać w kategoriach subiektywnych”. Z powyższego skarżący wywodzi, że Sąd Okręgowy dokonał nieprawidłowej wykładni pojęcia błędu, dla którego stwierdzenia przesądzające znaczenie ma istnienie bądź nieistnienie niezgodności pomiędzy rzeczywistym stanem rzeczywistości, a jej odbiciem w świadomości podmiotu, będącego w błędzie. Skarżący w swym wnioskowaniu pomija jednak pozostałe motywy ujawnione w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia i w oderwaniu od nich wyprowadza wniosek o dokonaniu przez Sąd Okręgowy nieprawidłowej wykładni art. 945 § 1 k.c. Tymczasem Sąd Okręgowy nie tylko rozważał, czy spadkodawczyni sporządziłaby kwestionowany testament, gdyby znała rzeczywisty stan sprawy, ale swymi ustaleniami objął również ten właśnie rzeczywisty stan sprawy, w tym kwestię czy E.K. lub jej mąż mieli zamiar umieścić spadkodawczynię - bez jej zgody – w domu opieki. Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie są wiążące w postępowaniu kasacyjnym stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c. i wobec braku postawienia stosownych zarzutów proceduralnych. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika jednoznacznie, że rozważając zastosowanie w sprawie art. 945 § 1 pkt 2 k.c. Sąd Okręgowy obejmował badaniem, czy spadkodawczyni pozostawała w niezgodnym z rzeczywistością wyobrażeniu o istniejącym stanie rzeczy i czy miało ono wpływ na sporządzenie przez nią testamentu z 19 lutego 2016 r. Zakres rozważań i czynionych w sprawie ustaleń faktycznych determinowała dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia art. 945 § 1 pkt 2 k.c. Argumentacja wniosku nie przekonuje więc, że wykładnia pojęcia błędu skutkującego nieważnością testamentu dokonana

przez ten Sąd była nieprawidłowa i to w stopniu oczywistym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

r.g.